

Podgorica, 30. jun 2023. godine

Obavještenje o stopi kontracikličnog bafera kapitala za Crnu Goru tokom trećeg kvartala 2023. godine

Odlukom o stopi kontracikličnog bafera kapitala za treći kvartal 2023. godine, a u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama („Sl. list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20, 8/21), Centralna banka Crne Gore odredila je stopu kontracikličnog bafera kapitala za treći kvartal 2023. godine. Stopa je određena na nivou od 0% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Stopa od 0% odnosi se na teritoriju Crne Gore tj. na relevantne izloženosti kreditnih institucija u Crnoj Gori, a u skladu sa članom 147 Zakona o kreditnim institucijama, svaka kreditna institucija je dužna da izračunava specifičnu stopu kontracikličnog bafera – kao ponderisani prosjek stope kontracikličnog bafera koja se primjenjuje u Crnoj Gori i onih stopa koje se primjenjuju u drugim državama u kojima kreditna institucija ima relevantne kreditne izloženosti.

U skladu sa članom 144 Zakona o kreditnim institucijama, CBCG je dužna da uz odluku o stopi kontracikličnog bafera kapitala objavi i obavještenje na svojoj internet stranici, a član 144 (uz član 141) Zakona propisuje informacije koje obavještenje mora da sadrži.

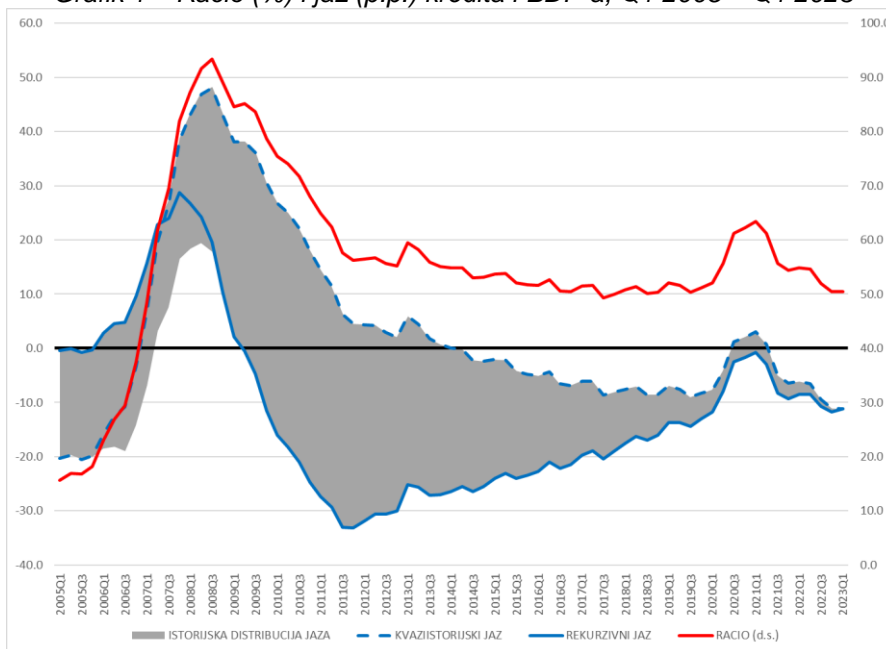
U nastavku su prikazani ključni nalazi analitičke podloge na bazi koje je donijeta odluka o stopi kontracikličnog bafera.

Kao polazišna osnova izračunat je tzv. referentni pokazatelj (engl. *buffer guide*). Za izračunavanje referentnog pokazatelja korišćen je tzv. standardizovani jaz kredita i BDP-a, u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, odnosno u skladu sa Preporukom Evropskog odbora za sistemske rizike o smjernicama za određivanje stopa kontracikličnog bafera (ESRB/2014/1).

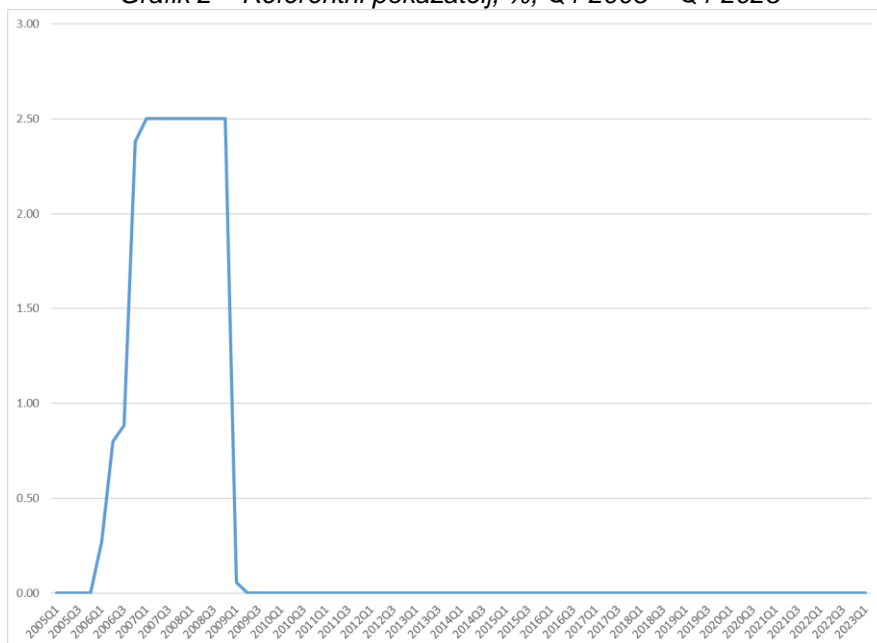
Na kraju prvog kvartala 2023. godine ratio kredita i BDP-a bio je na nivou od 50,5%. U odnosu na svoj dugoročni trend ratio odstupao je -11,2 p.p, što je bilo ispod donjeg praga od 2 p.p. tj. minimalne vrijednosti koja bi ukazivala na potrebu za uvođenje nenulte stope kontracikličnog bafera kapitala, čime je vrijednost referentnog pokazatelja bila 0%.

Jaz je porastao u trećem i četvrtom kvartalu 2022. godine zbog jačeg rasta BDP-a od rasta kredita, (u apsolutnom iznosu tj. više je otvoren nego ranije), dok je u prvom kvartalu 2023. neznatno manji.

Grafik 1 – Racio (%) i jaz (p.p.) kredita i BDP-a, Q1 2005 – Q1 2023

Grafik 2 – Referentni pokazatelj, %, Q1 2005 – Q1 2023

Pored referentnog pokazatelja, analizom su obuhvaćeni i drugi odabrani pokazatelji kojima CBCG prati ciklične sistemske rizike u Crnoj Gori.

Krediti banaka, posmatrani kroz definiciju korišćenu za obračun referentnog pokazatelja, zadržali su solidnu stopu rasta na godišnjem nivou. Novoodobreni krediti banaka u prvom kvartalu 2023. godine bili su, međutim, niži u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Posmatrano prema sektorima i namjeni novoodobrenih kredita, pomenuta dinamika bila je uglavnom vođena smanjenjem novoodobrenih kredita privrede, i to gotovo svih namjena kredita izuzev kredita za likvidnost za obrtna sredstva. Kod sektora stanovništva, najveći pad zabilježili su gotovinski krediti koji su posljednjih mjeseci značajno poskupili. Ročna struktura gotovinskih kredita i dalje je relativno nepovoljno pomjerena prema kreditima sa dugaćkim ročnostima.

Kamatne stope tokom posljednjih dvanaest mjeseci ispoljile su rast od 0,58 p.p. što je posebno intenzivirano u posljednja dva kvartala. Povećanje kamatnih stopa se ogleda većim rastom kamatnih stopa na novoodobrene kredite sektora privrede gledajući prosječni ponderisani rast. Nešto manji rast kamatnih stopa, ali svakako značajan, zabilježen je kod kredita odobrenih sektoru stanovništva.

Bilansna kretanja banaka u 2022. godini primarno je karakterisao rast depozita, što je uslovalo rast aktive banaka, s tim da su banke primljena sredstva mnogo više preusmjeravale u likvidnu aktivu, a manje u kredite. U prvom kvartalu 2023. godine depoziti su nešto niži. Likvidna aktiva je imajući u vidu veliki rast u 2022. godini smanjena, ali i dalje veća nego u uporednom periodu 2022. Odnos kredita i depozita dodatno je porastao i iznosio je 73,9% (bruto), odnosno 71,2% (neto).

Tokom prvog kvartala 2023. godine banke su ostvarile skoro 150% veći profit nego u uporednom periodu 2022. godine. Koeficijent solventnosti iznosio je 18,9% i bio je blago niži nego na kraju četvrtog kvartala 2022. Učešće nekvalitetnih kredita je tokom pandemije donekle povećano, ali je u padu posljednjih nekoliko mjeseci, tako da je na kraju marta 2023. iznosilo 5,6%.

Kada je u pitanju tržište nekretnina, vrijednost hedoničkog indeksa cijena nekretnina (podatke proizvodi CBCG) iz posljednje ankete (decembar 2022) ukazuje na novi rast cijena nekretnina, premda manji nego u prethodnoj anketi. Takođe, cijene stanova novogradnje (podatke proizvodi MONSTAT) tokom 2022. bili su u izraženom porastu, dok u prvom kvartalu 2023. bilježe pad od 4,1%. Ipak, cijene stanova novogradnje su na nivou maksimalnih vrijednosti u posljednjih 10 godina, a i dalje su niže u odnosu na vrijednosti iz perioda buma iz 2006-08. godine.

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

Novoodobreni stambeni krediti bili su u značajnom padu tokom većine pandemijskog perioda, ali su se oporavili zaključno sa krajem 2021. i nastavili sa rastom u 2022. godini, a taj nivo kreditiranja je zadržan i u prvom kvartalu 2023. godine. Kamatne stope na novoodobrene stambene kredite za posljednjih godinu dana bilježe značajan rast. Građevinska aktivnost je u prvom kvartalu 2023. godine bila niža.

Na tržištu kapitala primjetan je oštar pad tržišne kapitalizacije, ali i rast oba indeksa. S druge strane, vrijednosti prometa i indeksa višestruko su niže u odnosu na vrijeme snažne ekspanzije iz 2007. godine.

S obzirom na navedeno, CBCG je odredila stopu kontracikličnog bafera kapitala od 0%. CBCG će, u skladu sa svojim makroprudencijalnim nadležnostima, nastaviti da redovno prati razvoj mogućih neravnotežnih odnosa u finansiranju potreba nefinansijskog sektora i stanovništva, te da kvartalno objavljuje stope kontracikličnog bafera kapitala.

Metodološke napomene za obračun referentnog pokazatelja:

Obračun racija i jaza kredita i BDP-a sproveden je na uzorku od Q1 2002. godine. Kvaziistorijski jaz izračunava se na cijelom uzorku, a rekurzivni jaz na desnostranom pomjerajućem uzorku (raspoloživih podataka u svakom kvartalu), pri čemu su posljednje opservacije uvijek iste za oba pokazatelja jaza. Istorijska distribucija izračunatog jaza predstavlja područje između najmanje i najveće vrijednosti jaza izračunate pomjeranjem uzorka udesno. Istorijska serija referentnog pokazatelja visine bafera prikazana je kao funkcija rekurzivnog jaza, pri čemu je sa gornje strane omeđena standardnim zakonskim maksimumom od 2,5% (izuzetno, stopa kontracikličnog bafera može biti i iznad 2,5%).

Izvori podataka:

1. MONSTAT, nominalni BDP. Podaci o BDP-u su preračunati kao godišnji kumulativi, tj. kao zbir vrijednosti BDP-a u datom kvartalu i tri prethodna kvartala. Podaci o BDP-u prije 2006. godine dobijeni su primjenom prosjeka učešća kvartalnih u godišnjim vrijednostima BDP-a za period Q1 2006 – Q4 2021.

2. CBCG, bruto krediti i druga potraživanja kreditnog tipa. Podaci o kreditima odnose se na zbir stanja kredita banaka, mikrokreditnih finansijskih institucija, lizing društava i faktoring društava na kraju kvartala, koje su te institucije odobrile nefinansijskom sektoru i stanovništvu, isključujući nerezidente. Tim kreditima nijesu dodati oni krediti koje su nefinansijski sektor i stanovništvo dobili od inostranih subjekata, zbog neadekvatne dužine, frekventnosti i pouzdanosti te serije podataka.